

LES CORTS DE CADIS. LA CONSTITUCIÓ DE 1812

Introducció

El 1808, després del Motí d'Aranjuez i les abdicacions de Baiona, la monarquia espanyola havia quedat en mans de Josep I Bonaparte, germà de Napoleó, que, amb tropes franceses arribades arran del Tractat de Fontainebleau, ocupava tot el país. Josep I es veuria recolzat per un reduït nombre d'espanyols amb idees il·lustrades, coneguts amb el nom d'«afrancesats».

El 2 de maig de 1808 comencen a Madrid els aixecaments contra els francesos, que s'estendran per tot el país iniciant la Guerra de la Independència, que durarà fins al 1813, quan es firmi el tractat de Valençay, en el qual Napoleó reconeix Ferran VII com a rei d'Espanya. Paral·lelament, a partir de 1810, es reuneixen a Cadis unes Corts que protagonitzaran el primer episodi de la revolució liberal burgesa espanyola. Elaboraran la primera Constitució, la de 1812, i aprovaran una sèrie de lleis per posar fi a l'Antic Règim i modernitzar econòmicament i socialment el país.

Desenvolupament

Davant el buit de poder (tant Carles IV com el seu fill Ferran són presoners de Napoleó a Baiona), es creen Junes Provincials de Defensa a gairebé totes les capitals, formades per homes de l'aristocràcia, el clergat, militars i funcionaris. Amb delegats d'aquestes juntes provincials es va formar, a Aranjuez, una Junta Central Suprema, presidida pel comte de Floridablanca, que es convertiria en el màxim òrgan de govern i coordinaria l'acció contra els francesos. Aquesta Junta Central, després de l'arribada de Napoleó a Espanya, es va refugiar a Cadis, una ciutat inexpugnable protegida per la flota britànica.

Aquesta Junta Central inicia el procés de convocatòria de les Corts, que pretenia portar a terme pel procediment tradicional de l'Antic Règim, per braços o estaments. Però el 1810 la Junta Central va traspasar els seus poders a un Consell de Regència, establert a Cadis, que seria l'encarregat de convocar les Corts, atendre les necessitats de la guerra amb els francesos i també la problemàtica independentista de les colònies americanes.

La formació de les Corts de Cadis va ser absolutament innovadora per a l'època, ja que s'hi va imposar el criteri dels liberals. Les Corts van ser elegides mitjançant el vot dels homes majors de 25 anys, que triaven representants per províncies. A més, es convocava una assemblea única, en què a cada diputat li corresponia un vot, trencant així amb l'organització estamental pròpia de l'Antic Règim. Les noves Corts es reunien en representació de la nació i no del Rei, tot i que es reconeixia com a sobirà legítim Ferran VII, a qui es jurava fidelitat.

Composició social

Entre els diputats elegits (molts dels quals refugiats a Cadis a causa de la guerra) predominaven els eclesiàstics (gairebé un terç), advocats, funcionaris, militars i intel·lectuals, encara que també hi havia alguns nobles. Els territoris americans també van designar representants, tot i que van ser elegits entre els originaris d'aquests territoris que es trobaven a Cadis en aquell moment. Les Corts, socialment, estaven formades per privilegiats (noblesa i clergat) i classes mitjanes urbanes, però cal destacar que entre els diputats no hi havia cap representant de les classes populars.

Les sessions de les Corts comptaven amb un ambient molt apassionat. A més, la vida política s'estenia al dia a dia de la ciutat, amb debats constants en cafès i diaris. Aquest apassionament responia a la forta divisió entre els diputats. Podem distingir tres grans grups ideològics dins d'aquestes Corts:

- **Els liberals**, que defensaven la sobirania nacional, la divisió de poders i la igualtat jurídica davant la llei. Apostaven per la desaparició dels privilegis senyorials de l'Antic Règim. Eren el grup majoritari.
- **Els absolutistes o "servils"**, que pretenien mantenir la monarquia absoluta i el poder del rei sense els límits que marcava la Constitució. Apostaven, doncs, pel manteniment de l'Antic Règim.
- **Els «jovellanistes» o il·lustrats**, un grup intermedi de reformistes moderats. Defensaven la sobirania compartida entre el rei i les Corts.

Obra legislativa

La principal obra legislativa de les Corts de Cadis va ser l'elaboració de la Constitució de 1812, que va canviar el vell absolutisme per un sistema polític parlamentari i constitucional. També van prendre altres decisions de gran transcendència que significaven la fi de l'Antic Règim, garantint la llibertat econòmica i la igualtat jurídica dels ciutadans. Entre aquestes lleis destaquen:

- la llibertat d'impremta,
- l'abolició dels senyorius jurisdiccionals,
- la derogació dels gremis,
- la supressió de la Mesta,
- la llibertat de comerç i indústria,
- la desamortització de terres comunals dels municipis,
- l'abolició de la tortura,
- la supressió de la Inquisició,
- i la definició d'Espanya com a nació única.

La Constitució de 1812 es va promulgar el 19 de març de 1812, dia de Sant Josep, per això és coneguda com la «Pepa». Consta d'un títol preliminar i 384 articles (és un text llarg). Defensa que la sobirania resideix essencialment en la Nació, entesa com la reunió de tots els espanyols dels dos hemisferis. Per tant, correspon exclusivament a aquesta el dret d'establir les seves lleis fonamentals. També estableix que la Nació espanyola és lliure i independent, i no és ni pot ser patrimoni de cap família ni persona. La forma de l'Estat seria una monarquia parlamentària o constitucional.

També estableix una divisió de poders: el poder executiu resideix en el rei, el poder legislatiu està compartit entre les Corts i el Rei, i el poder judicial correspon als tribunals.

La Nació estaria representada per les Corts, els diputats de les quals eren elegits per la població i de manera igual als dos hemisferis. Aquesta Constitució estableix el sufragi universal masculí indirecte com a mètode d'elecció.

Entre els drets fonamentals reconeguts destaquen:

- la llibertat d'expressió i de premsa i impremta,
- el dret a la integritat física,
- la llibertat personal,
- la inviolabilitat del domicili,
- i el dret a l'educació.

No es reconeixia, però, **la llibertat de culte: s'imposava el catolicisme com a religió oficial i única, una concessió clara al sector absolutista.**

Conclusió

La Constitució de Cadis és fonamental en la història d'Espanya. És la primera, ja que l'anomenada Constitució de Baiona és una carta atorgada. S'inspira en la Constitució francesa de 1791 però és més avançada i progressista que ella, ja que accepta el sufragi universal i una àmplia garantia de drets.

La Guerra de la Independència no va permetre dur a la pràctica el que van legislar les Corts. A més, la majoria de la societat espanyola en quedà al marge: eren camperols, monàrquics absolutistes molt influïts pel clergat i la noblesa. Ferran VII va anul·lar la Constitució i l'obra de les Corts de Cadis en tornar de l'exili, el març de 1814.

Tot i això, la Pepa va ser una referència clau per al liberalisme posterior. Va tornar a estar en vigor durant el Trienni Liberal (1820-1823) i uns mesos el 1836. A més, el seu influx fou decisiu en altres constitucions d'Amèrica del Sud i d'Europa, com les d'Itàlia i Portugal.